

Papildu informācija par pārkāpuma būtību

Vienotā daudzpusējā starpbanku komisijas maksa

Laikā no 2002.gada Eiropas Komisija (EK) vairāku lietu ietvaros ir vērtējusi maksājumu karšu organizāciju VISA un MasterCard noteiktās daudzpusējās starpbanku komisijas maksas (pirms to piemērošanas). Lai arī EK šīs maksas ir atļāvusi, tā arī atzinusi, ka tās ir vērtējamas kā vienošanās konkurences tiesību izpratnē un tādējādi var tikt atļautas tikai tad, ja atsver kaitējumu, ko tās nodara konkurencei.

Zinot šādu EK vērtējumu, arī komercbankām Latvijā bija jāizvērtē sava vienošanās un attiecīgi jāspēj pamatot tās nepieciešamība, tomēr lietas ietvaros KP konstatēja, ka bankas nespēj sniegt ekonomisku pamatojumu to noteiktajām komisijas maksām, kas nereti bijušas augstākas nekā starptautisko maksājumu karšu organizāciju noteiktās.

Lietas ietvaros KP vērtēja banku vienošanos par *vienotu, fiksētu* daudzpusēju starpbanku komisijas maksu (MIF¹). Šādu komisijas maksu banka, kas veikalā nodrošina iespēju norēķināties ar kartēm (ir uzstādījusi savus POS terminālus), maksā citām bankām par iespēju pieņemt maksājumus ar šo citu banku izdotajām kartēm. Savukārt no tirgotājiem banka, kas uzstādījusi POS terminālus, saņem maksu par karšu maksājumu apkalpošanu un POS terminālu izmantošanu. Šo maksu tirgotājiem bankas nenoteica zemāku par MIF, lai neciestu zaudējumus, maksājot MIF citām bankām par to karšu pieņemšanu savos terminālos. Attiecīgi MIF bija kartes izdevējbanks ienākums, ko tā ieguva neatkarīgi no savu izmaksu lieluma.

Lēmumā KP norāda, ka *komisijas maksu piemērošana pati par sevi nav pārkāpums* un bankām ir tiesības saņemt samaksu par to sniegtajiem pakalpojumiem, tomēr kopīgi vienojoties par fiksētu komisijas maksu un astoņu gadu garumā to nemainot un nepielāgojot situācijai tirgū, tika būtiski ierobežota banku savstarpējā konkurence un vēlme piedāvāt tirgotājiem savus POS terminālus par zemākām cenām.

Vienošanās rezultātā bankas tirgotājiem noteikto cenu nav vēlējušās samazināt nedz gadījumos, kad tām jāmaksā MIF, nedz gadījumos, kad šī komisijas maksa nav jāmaksā, jo tiek izmantots vienas un tās pašas bankas POS termināls un norēķinu karte – zinot vienoto starpbanku maksu, bankas varēja rēķināties, ka arī konkurējošās bankas par maksājumu pieņemšanu no tirgotājiem neprasis samaksu, kas būtu zemāka par visiem zināmo MIF.

Tāpat vienošanās rezultātā visas bankas nebija ieinteresētas piedāvāt savus POS terminālus veikaliem, jo arī bez tiem bankas varēja gūt iepriekš fiksēta lieluma ienākumus starpbanku komisijas maksas veidā, jo MIF saņēma bankas, kuras izdeva kartes, tas ir, visas bankas.

Attiecīgi vienošanās *nemotivēja bankas samazināt tirgotājiem noteikto komisijas maksu, kas neizbēgami ietekmēja arī preču cenas tirdzniecības vietās*, kurās tika pieņemti karšu maksājumi.

Savā lēmumā *KP pilnībā noraidījusi banku argumentus, ka MIF bijusi nepieciešama, lai uzturētu karšu norēķinu sistēmu un veicinātu karšu izmantošanu*. Segt izdevumus, ko rada sistēmas uzturēšana, bankas varēja, arī par komisijas maksām vienojoties divpusēji, tādējādi saglabājot konkurenci un attiecīgi arī iespēju, reaģējot uz izmaiņām tirgū, samazināt tirgotājiem noteikto pakalpojuma maksu. Tāpat *karšu izmantošanas veicināšanai, kas nenoliedzami ir bijusi nepieciešama, nav bijušas nepieciešamas vienādas komisijas maksas*. To apliecina gan fakts, ka karšu maksājumu skaits ir pieaudzis arī pirms aizliegtas vienošanās noslēgšanas, gan Eiropas Komisijas konstatētais, ka lielākais transakciju skaits uz vienu

¹ Multilateral Interchange Fee

iedzīvotāju ir Eiropas valstīs, kurās vietējā karšu maksājumu sistēma darbojas bez vienotas starpbanku komisijas maksas.

Konkrētās lietas ietvaros Latvijas KP vairākkārt aicinājusi bankas iesniegt pierādījumus par to, ka konkrētās vienošanās radītais labums atsver nodarīto kaitējumu konkurencei, taču bankas to nav spējušas nodrošināt – *tās pamatojušas karšu norēķinu nepieciešamību, ko KP neapšaubā, taču nav spējušas pamatot nepieciešamību piemērot vienotu noteiktā apmērā un tik ilgstošā laika periodā fiksētu MIF.*

Vienotās komisijas maksas bankomātu un bankas filiāļu izmantošanas gadījumā

Līdzīgu vienošanos bankas bija noteikušas arī par vienotu komisijas maksu, ko viena banka maksāja otrai gadījumā, ja tās klients izņēma naudu šīs otras bankas bankomātā vai filiālē vai aplūkoja konta bilanci bankas bankomātā. ***Šī vienošanās tieši ietekmēja komisijas maksu, ko par minētajām darbībām bankas piemēroja saviem klientiem***, un attiecīgi pārkāpuma negatīvā ietekme bija plašāka aizliegtās vienošanās sākuma periodā (sakot no 2002.gada), jo laika gaitā daudzas bankas noslēdza divpusējus līgumus, kā rezultātā šie pakalpojumi klientiem tika piedāvāti lētāk vai pat bez maksas, turklāt populārāki kļuva bezskaidras naudas norēķini.

Saskaņā ar pašu banku veiktā pētījuma datiem par bankomātu pakalpojumu izmaksām aizliegtas vienošanās rezultātā noteiktā komisijas maksa bankām paredzēja 253 % vai 289 % uzcelojumu (atkarībā no konkrētajā gadījumā piemērotās likmes). Minētajā banku pētījumā arī atzīts, ka Latvijā piemērotās starpbanku komisijas maksas par skaidras naudas izsniegšanu bankomātā ir augstas salīdzinājumā ar daudzām Eiropas Savienības valstīm, izņemot Vāciju.

Naudas sodi, Ls

AS „Swedbank”	2 830 374,00
AS „Citadele banka”	1 216 548,97
AS „SEB banka”	558 744,55
AS „Latvijas Krājbanka”	259 006,50
AS „DnB NORD Banka”	167 466,00
Nordea Bank Finland Plc Latvijas filiāle	158 400,82
AS „Rietumu Banka”	103 927,20
AS „GE Money Bank”	79 407,90
VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka”	55 594,24
AS „Norvik banka”	25 227,50
AS „Aizkraukles banka”	15 491,28
AS „PrivatBank”	5 486,00
AS „UniCredit Bank”	5 435,38
Danske Bank AS filiāle Latvijā	2 687,79
AS „Baltic International Bank”	2 679,64
AS „Trasta komercbanka”	2 595,88
AS „SMP Bank”	2 021,63
AS „Akciju komercbanka „Baltikums””	1 364,25
AS „Reģionālā investīciju banka”	1 274,50
AS „Latvijas Biznesa banka”	728,16
AS „LTB Bank”	500,00
AS „VEF banka”	500,00